

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ З ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО

Матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції

**“ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ
МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ У СВІТОВИЙ ОСВІТНІЙ
ПРОСТІР”**

21-22 травня 2009 року

Тернопіль
ТДМУ
“Укрмедкнига”
2009

УДК 614.253.52(07.07)

Відповідальний за випуск: проф. Мисула І.Р.

Проблеми інтеграції української медичної освіти у світовий освітній простір/ Матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції. – Тернопіль : ТДМУ, 2009. – 314 с.

в початкових кімнатах встановлені системи аналізу гістологічних препаратів (САГП). Така система дозволяє виводити зображення структур, які вивчаються, на телевізор або монітор комп'ютера і зберігати та обробляти гістологічний препарат у цифровому вигляді. Проведена викладачем демонстрація гістопрепаратів із теми заняття за допомогою САГП служить взірцем для самостійного вивчення студентами характерних структур, які вони повинні замалювати і оформити як протокол практичної роботи.

САГП надає можливість викладачу записувати у файлової формі зображення морфологічних структур, обробляти його комп'ютерними графічними програмами, а також дозволяє зберігати і демонструвати студентам рідкісні оригінальні зрізи. Система аналізу гістологічних препаратів має також можливість виводити зображення з комп'ютера на монітор телевізора для перегляду різноманітних морфологічних матеріалів, наприклад з інтернету чи інтранет-сторінки кафедри.

Система аналізу гістологічних препаратів також використовується викладачами для швидкого і об'єктивного прийняття практичних навичок студентів. Демонстрація гістологічного препарату застосовується не тільки для діагностики цього препарату, але й для його опису і деталізації конкретних структур. Одночасно інші студенти використовують це зображення для повторення і закріплення практичних навичок.

Кращому засвоєнню матеріалу і підготовки студентів до практичних занять сприяє широке використання інтранету університету. Яскравим прикладом поєднання теоретичної інформації та наочності служать матеріали для підготовки студентів до практичних занять, що розміщені на кафедральній сторінці WEB-порталу університету. Створені викладачами файли включають теоретичну інформацію, збагачену кольоровими схемами, рисунками, діаграмами, графами логічних структур, наочний матеріал у вигляді світлооптичних, електронномікроскопічних зображень клітин, тканин, органів, а також відеофільмів. Відповідні розділи WEB-сторінки кафедри заповнені всіма необхідними матеріалами для навчання студентів всіх факультетів українською, російською та англійською мовами: подані розклади практичних занять і лекцій, графіки чергувань викладачів, робочі програми з календарно-тематичними планами, методичні вказівки, матеріали для підготовки до практичних занять, матеріали для підготовки до лекцій, презентації лекцій, відеофільми і таблиці, виготовлені видавництвом "Укрмедкнига".

Для підвищення ефективності контролю знань і раціонального використання часу студент має можливість здати комп'ютерний тестовий контроль дистанційно, напередодні заняття. Для цього колектив кафедри створив базу тестових завдань, яка введена в університетську мережу інтранет.

Таким чином, застосування інноваційних методів навчання дозволяє підняти на вищій щабель організацію і проведення навчального процесу з морфологічних дисциплін.

УДК 378.146:371.27].001.76

Волошин О. М., Щербак М. С., Лебединець М. Г., Артюх О. В., Штанько І. Ф., Вовченко М. Б., Григорєва О. А., Холодна Є. І.

ТРАДИЦІЙНІ ІСПИТИ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ

Запорізький державний медичний університет

Узагальнено досвід кафедри анатомії людини ЗДМУ по впровадженню Болонського процесу. Запропоновано повернути традиційні іспити як елемент, що завершує вивчення анатомії.

Ключові слова: кредитно-модульна система, іспити.

Обобщен опыт кафедры анатомии ЗДМУ по внедрению Болонского процесса. Предложено вернуть экзамен как элемент, завершающий обучение на кафедре анатомии.

Ключевые слова: кредитно-модульная система, экзамен.

The Human Anatomy Department's experience of inculcation of Bologna system was generalized. It is proposed to return the traditional exam as an element which complete the study of human anatomy.

Keywords: Credit-modular system, exam.

На сьогодні залишаються актуальними питання щодо приведення всіх ланок вищої медичної освіти до європейських стандартів у зв'язку з перспективою євроінтеграції України. Без усякого сумніву, приєднання до Болонського процесу може підвищити якість підготовки майбутніх фахівців. Але на цьому шляху зберегти кращі традиції вітчизняної вищої школи.

Протягом останніх чотирьох років у Запорізькому державному медичному університеті відбувається активне впровадження кредитно-модульної системи (КМСОНП) у навчальний процес. Фактично, ці роки слід вважати перехідним періодом, бо ще не встигло сформуватися покоління студентів, яке повністю б пройшло навчання згідно з КМСОНП з першого до останнього курсу. Тому не є можливим порівняти якість їх підготовки з якістю підготовки тих фахівців, які займалися за класичною системою.

Ще на початку впровадження кредитно-модульної системи кафедра анатомії людини ЗДМУ зіткнулася з низкою проблем, які виникли у зв'язку з невідповідністю вимог, що пред'являються, та умов, що існують. Незважаючи на безумовні переваги кредитно-модульної системи, не завжди вдається реалізувати їх в повному обсязі.

Однією з перших проблем є наповнюваність груп. Кредитно-модульна система вимагає 100 % опитування студентів. Не було б проблем, коли б у групах навчалось не більш 5-7 студентів, що є золотим стандартом для вищої школи. Натомість викладачі молодших курсів вимушені проводити 100 % опитування в групах, де навчається до 17-18 чоловік. Це, з одного боку, не дає змоги для повноцінного опитування кожного студента, а з іншого - не дозволяє поглиблено розібрати тему зі всією

групою. Викладачі повинні оцінювати студентів за тестування, що не є достатньо об'єктивним та призводить до збільшення матеріальних витрат

Студенти у перенаповнених групах не можуть якісно працювати з анатомічними препаратами. Це значно обмежує можливість набування ними практичних навичок, в т. ч. препарування, що вступає в протиріччя з вимогами Болонської декларації щодо переходу від пасивної до активної системи навчання.

Кредитно-модульна система передбачає зростання питомої ваги самостійної роботи у підготовці студентів. На практиці це призвело до скорочення навчальних годин за рахунок як практичних занять, так і лекцій, що примусило відповідно скорочувати об'єм матеріалу, що вивчається аудиторно. На жаль, студенти які зараз вступають до вищих навчальних закладів, в своїй більшості, на першому курсі ще не готові до самостійного вивчення тем, які не виносяться на лекції та практичні заняття. Формальне та безпідставне зменшення кількості навчальних годин не призводить до раціонального використання студентами додаткового вільного часу. Суттєво не помічено збільшення відвідування ними бібліотеки, секційних анатомічних кімнат для роботи з препаратами під час самостійної роботи.

Залишається недостатньо зрозумілим положення, згідно з яким студент має право перескласти будь-яку тему або змістовий модуль у зручний йому час. Це суперечить чітко організованій та спланованій традиційній системі навчальних планів при педагогічному перенавантаженні викладачів. З'являється тенденція до накопичення студентами великої кількості академічної заборгованості, ліквідувати яку до кінця семестру іноді фізично неможливо, особливо, коли таких студентів-декілька десятків. Складання ж боргів у позааудиторний час вимагає залучення викладачів, що призводить до їх додаткового перенавантаження.

Викликає занепокоєння відсутність традиційних класичних іспитів. Студенти, які вивчають анатомію за модульним принципом, фактично не зорієнтовані на узагальнення матеріалу всіх трьох семестрів. Анатомія вивчається ними фрагментарно. Після складання підсумкового семестрового модуля студенти знають, що в подальшому їм вже не доведеться складати матеріал цього семестру. Як наслідок, вони втрачають уявлення про загальну будову організму в цілому. Все це стосується і інших базових дисциплін на молодших курсах.

При надзвичайно переповнених групах і обмеженості часу для проведення підсумкових семестрових модулів перевірка теоретичної підготовки студентів зводиться до тестування, що, з одного боку, виглядає дуже привабливим, бо вважається тільки об'єктивним та дозволяє заощадити час, а з другого - містить в собі небезпеку. Студенти поступово втрачають вербальні навички, уміння самостійно аналізувати, формулювати та висловлювати свою думку, що вкрай необхідно майбутнім лікарям для розвитку клінічного мислення. Відсутність традиційного усного опитування на іспиті з фундаментальних дисциплін на молодших курсах фактично є "міною сповільненої дії", яка може вибухнути в майбутньому, коли в країні з'явиться ціле покоління лікарів, в яких не сформовані вербальні навички спілкування з хворими.

Ще одним наслідком відсутності традиційної екзаменаційної сесії є деморалізація студентів. Немає мотивації до своєчасної ліквідації академічної заборгованості з усіх без виключення дисциплін, щоб бути допущеними до іспитів. У студентів складається хибне враження щодо своєчасного відпрацювання пропущених занять. Безвідповідальність набуває масового характеру, та принижується виховне значення навчального процесу.

У цьому зв'язку пропонуємо повернутися до традиційної класичної схеми викладання фундаментальних дисциплін на молодших курсах, не відмовляючись при цьому від переваг Болонської системи. Остаточна оцінка з дисципліни має бути рейтинговою (із враховуванням балів за поточні, підсумкові заняття (змістові модулі), заліки (семестрові модулі), практичні навички, тестування, НДРС та усну відповідь на іспитах) та переводиться у 200-бальну шкалу за допомогою математичної формули, де кожна зі складових помножується на відповідний коефіцієнт [1].

Бажано деканату надавати допуск до сесії тільки студентам, які не мають академічної заборгованості за семестр з усіх дисциплін. Це спонукає студентів краще готуватися до кожного заняття та своєчасно ліквідувати академічні борги. Таким чином, наявність екзаменаційної сесії створить також умови для своєчасної ліквідації боргів, для більш ретельної підготовки до іспитів, надасть стимул для узагальнення, а отже - для більш глибокого розуміння усього матеріалу навчальної дисципліни, що в цілому підвищить якість знань. Все це покращить підготовку майбутніх фахівців, зробить їх більш конкурентноспроможними у європейському просторі.

Покращити якість підготовки фахівців можливо, лише об'єднавши досягнення вітчизняної вищої школи з кращими принципами кредитно-модульної системи оцінювання знань.

Література

1. Шляхи налення рейтингової оцінки при підведенні підсумків модулів на кафедрі анатомії людини М. А. Волошин, М. С. Щербаков, М. Г. Лебединець та ін. / Кредитно-модульна система підготовки фахівців (Збірник доповідей учасників VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції). - Запоріжжя, 2007. - С. 27-30.

Вронська Л. В., Михалків М. М., Загричук Г. Я., Коробко Д. Б., Поляк О. Б., Іванець Л. М., Дмухальська Є. Б., Яворська Л. П., Гнідець В. І., Василюшин Н. А., Івануса І. Б., Демид А. Є.

ВИКЛАДАННЯ ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В АСПЕКТІ ВПРОВАДЖЕННЯ Z-СИСТЕМИ

Тернопільський державний медичний університет ім. І. Я. Горбачевського

Вступ. За умов переходу на ринкові відносини основним завданням навчальних закладів є формування конкурентоспроможного фахівця. Тому нині в Україні гостро стоїть питання підняття якості освіти серед медичних і фармацевтичних навчальних закладів. Для суттєвого підвищення якості освіта майбутніх фахівців необхідне реформування форм, методів і

<i>Василенко С. В., Мовчун Н. О., Чебан В. І.</i> ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕДИЧНОГО РЕФЕРАТИВНОГО ЖУРНАЛУ: СТАН І ПРОБЛЕМИ.....	73
<i>Волков К. С., Якубишина Л. В., Андрійшин О. П., Довбуш А. В., Довгалою А. І., Небесна З. М., Шутурма О. Я., Гетманюк І. Б.</i> НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ НА КАФЕДРІ ГІСТОЛОГІЇ, ЩО СПРИЯЮТЬ ВХОДЖЕННЮ У СВІТОВИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР.....	73
<i>Волошин М. А., Щербаков М. С., Лебединець М. Г., Артюх О. В., Штанько І. Ф., Вовченко М. Б., Григорєва О. А., Холодна Є. І.</i> ТРАДИЦІЙНІ ІСПИТИ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ.....	74
<i>Вронська Л. В., Михалків М. М., Загричук Г. Я., Коробко Д. Б., Поляк О. Б., Іванець Л. М., Дмухальська Є. Б., Яворська Л. П., Гнідець В. І., Василюшин Н. А., Івануса І. Б., Демид А. Є.</i> ВИКЛАДАННЯ ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В АСПЕКТІ ВПРОВАДЖЕННЯ Z-СИСТЕМИ.....	75
<i>Гейченко К. І., Дочинець Д. І., Сеник Л. М., Лебедець І. Л.</i> ТРУДНОЩІ ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НА МОВНИХ КАФЕДРАХ.....	77
<i>Гжегоцький М. Р., Варивода Є. С., Серветник М. І.</i> ДОДИПЛОМНЕ АНГЛОМОВНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ЛЬВІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМ. ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО	78
<i>Герасимюк І. Є., Федонюк Я. І., Боймиструк І. І., Голод Б. В., Бурий В. В., Говда Р. В.</i> ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДОКАЗОВОЇ МЕДИЦИНИ НА КАФЕДРІ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ.....	79
<i>Гнатюк М. С., Ковальчук М. Ф., Гнатюк Р. М., Слабий О. Б., Данилевич Ю. О., Шев'як П. І.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ЗАЛЕЖНО ВІД ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТУДЕНТІВ.....	80
<i>Гоженко А. І., Свірський О. О., Котюжинська С. Г., Бабій В. П., Коваленко Л. Г., Кузьменко І. А., Корнєєнко Т. В.</i> ЕКЗАМЕН ЧИ ТЕСТУВАННЯ - МОТИВАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ОБ'ЄКТИВНІСТЬ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ.....	81
<i>Гуменюк О. М., Гуменюк В. В.</i> ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ - ГОЛОВНА МЕТА ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ У СВІТОВИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР	82
<i>Дейнега Т. Ф., Свінцицька Н. Л., Розуля В. О., Тихонова О. О.</i> ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ НА КАФЕДРІ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ ВДНЗ УКРАЇНИ "УКРАЇНСЬКА МЕДИЧНА СТОМАТОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ"	82
<i>Доскоц О. Р., Солоденко Т. А., Чортківська М. В., Стефанчук О. Р.</i> ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ АНАТОМІЇ І ПАТОМОРФОЛОГІЇ.....	84
<i>Ємець Т. І., Приходько О. Б.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ПРОТОЗООЛОГІЇ.....	85
<i>Єршова-Бабенко І. В., Корнієнко С. В.</i> ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ. ПСИХОСИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД	86
<i>Завгородній І. В., Шаповал Л. Г., Ткачук Н. М., Шаповал О. В.</i> СТАНДАРТИЗОВАНИЙ КОНТРОЛЬ У СИСТЕМІ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОГО НАВЧАННЯ.....	87
<i>Зідрашко Г. А.</i> КРЕДИТНО-МОДУЛЬНА СИСТЕМА ЯК ШЛЯХ ДО ОБ'ЄКТИВІЗАЦІЇ ОЦІНКИ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ	88
<i>Климнюк С. І., Ткачук Н. І., Романюк Л. Б.</i> ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ І ЙОГО МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	89
<i>Кокарь О. О., Дементьєва О. О.</i> РОЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ - СТОМАТОЛОГІВ В ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	91
<i>Корда М. М., Сулова Н. О., Острівка О. І., Підручна С. Р., Ярошенко Т. Я., Яворська С. І., Покотило О. С., Гонський Я. І., Саюк Н. П., Шершун Г. Г., Кузьмак І. П., Криницька І. Я., Марущак М. І.</i> ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ НА КАФЕДРІ БІОХІМІЇ.....	92
<i>Коробчанський В. О., Резніченко О. Г., Герасименко О. І.</i> ПСИХОГІЄНИЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ НА ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ СТАН СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ	93